

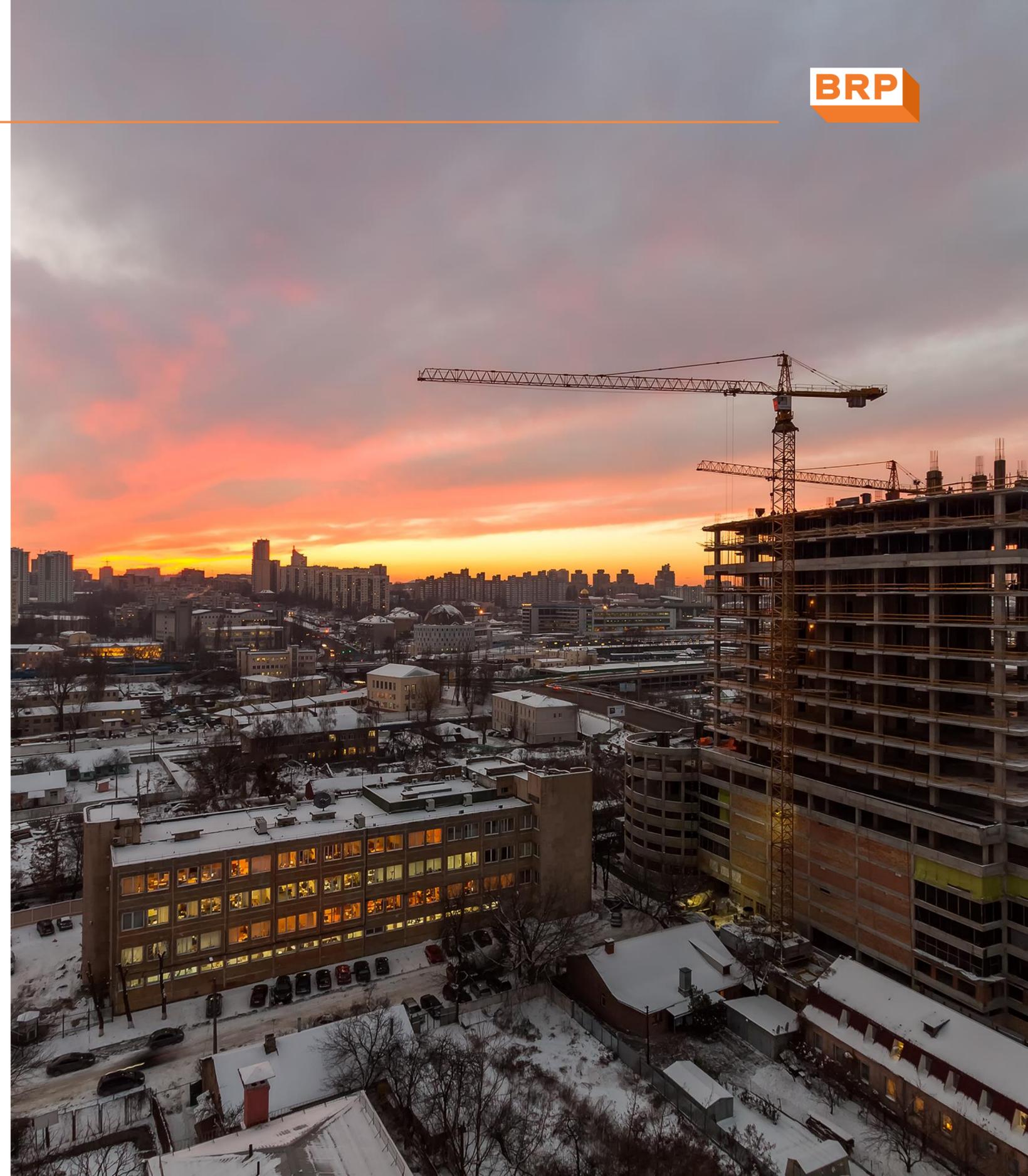
КОНТРОЛЬ ВИТРАТ НА ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

#3, листопад 2023 року

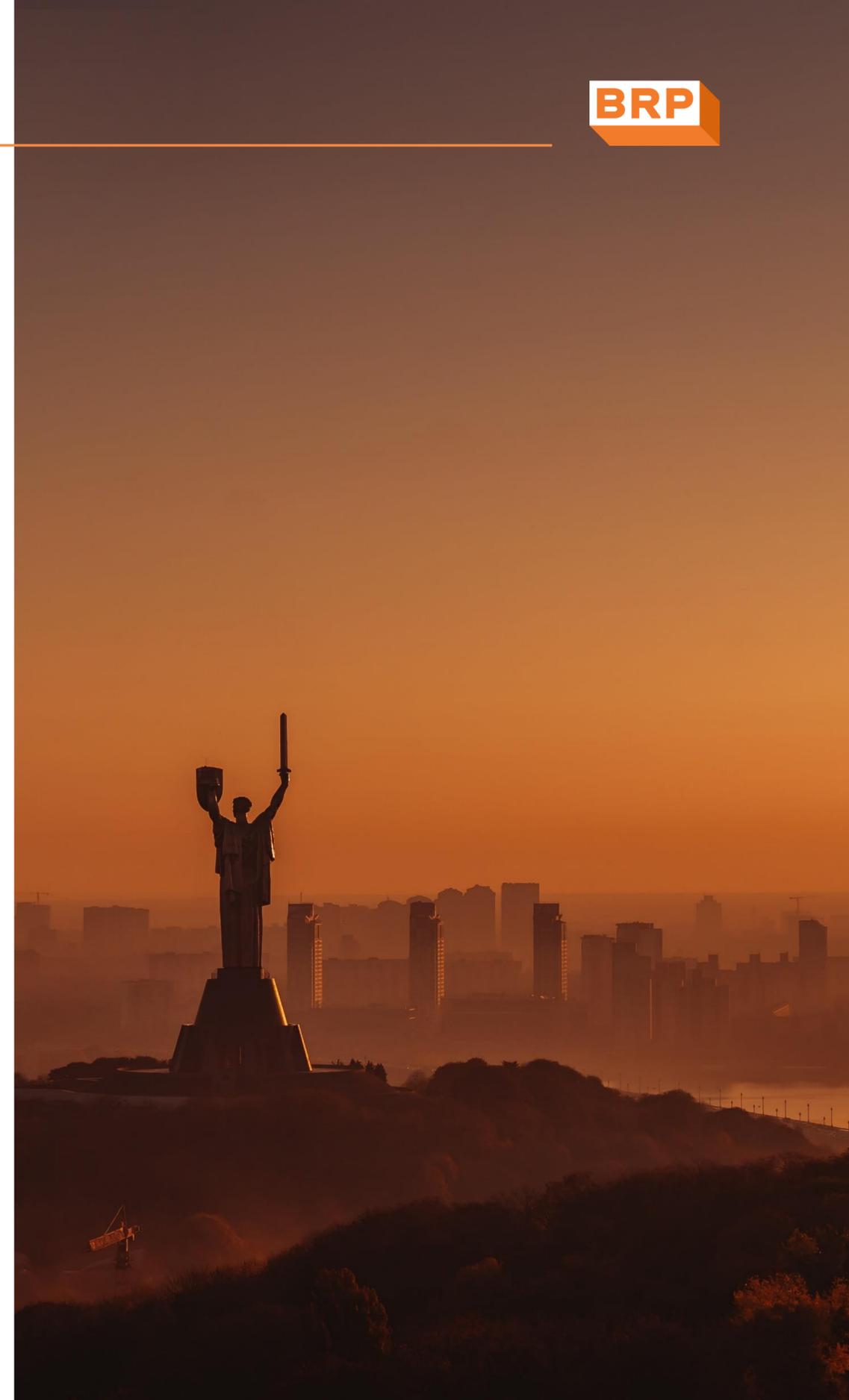
Структура

- Основне законодавство
- Основні гравці на полі
- Важливі джерела даних
- Фонд ліквідації наслідків збройної агресії
- Окремі приклади відбудови: водогін
- Про моніторинг
- Що далі?

Зміни у законодавстві з відновлення

- [Методичні рекомендації щодо пріоритизації проєктів](#) – наказ Мінвідновлення
 - Ухвалено на виконання Постанову КМУ №118 Про порядку використання коштів Фонду ліквідації наслідків збройної агресії
- Розробка законопроєкту про відновлення та відбудову –Мінвідновлення в межах робочої групи
 - Визначити основні терміни відбудови та відновлення
 - Визначити ключові сторони / суб'єкти
 - DREAM в законі
 - Наша точка зору: обов'язково має бути пріоритизація, відкритість та прозорість витрачання коштів на відбудову та відновлення; основна ініціатива за ОМС, які знають більше; участь громадськості в розробці планів та програм відновлення

Методика пріоритизації – поки що лише для одного Фонду і лише рекомендовано

[Методичні рекомендації щодо пріоритизації проєктів](#) – наказ Мінвідновлення

- Відповідно до Постанови КМУ №118 носять лише рекомендований характер
- Стосується лише Фонду ліквідації наслідків збройної агресії
- Визначає підхід до пріоритизації: оцінюються проєкти, які було подано передусім ОМС на фінансування з Фонду ліквідації
- Визначає кілька блоків індикативних показників, за якими здійснюється пріоритизації та їх ваги
- Кількість балів розраховується в розрізі індикаторів за соціально-екологічним індексом та фінансово-економічним індексом
- При розрахунку враховується також середня кількість балів за поданими проєктами, які проходять пріоритизацію

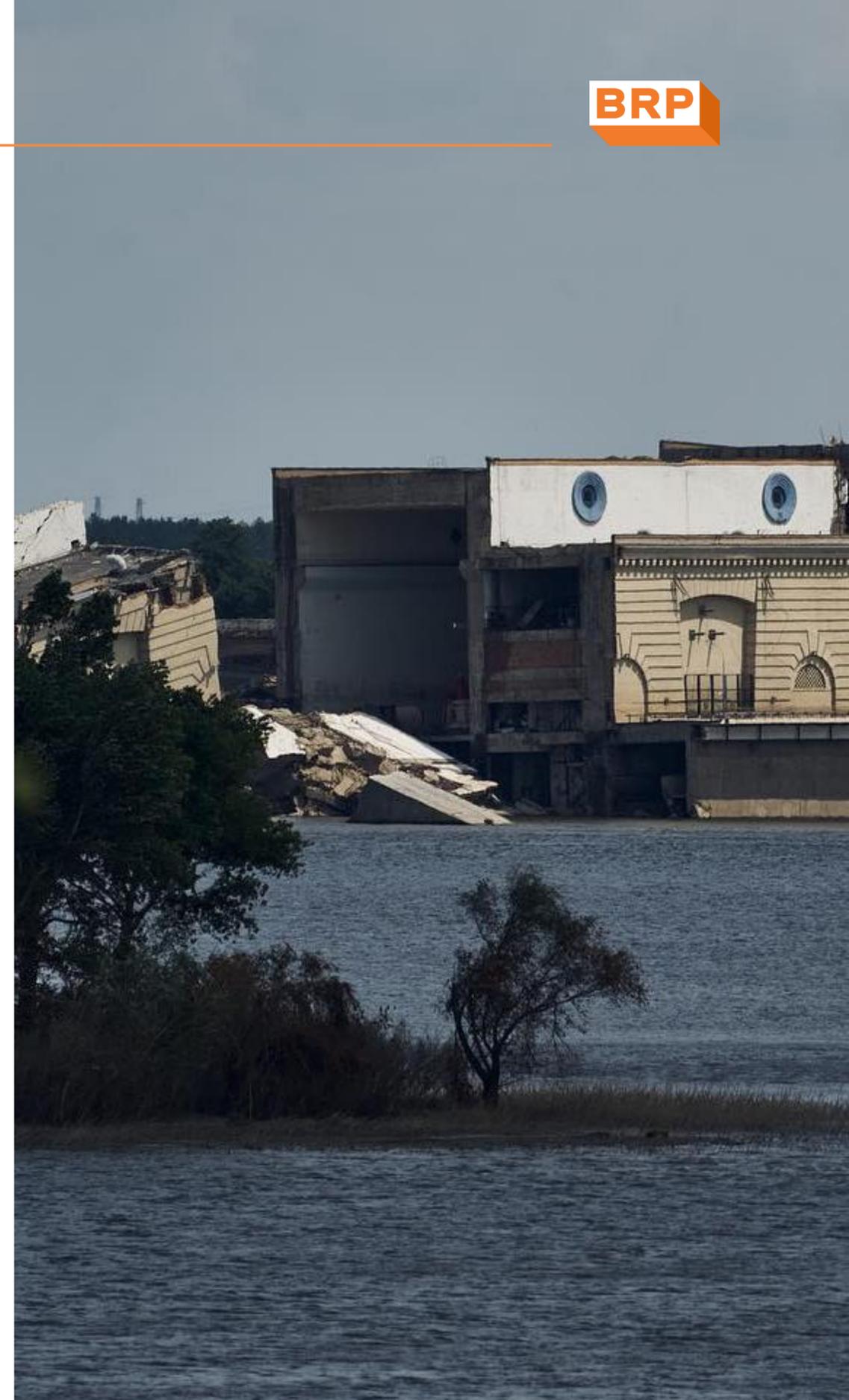
Методика пріоритизації – індекси та ваги, але певний суб'єктивізм залишається

Індекс	№	Критерій	Вага
Соціально-екологічний індекс	1.	Узгодженість із стратегічними пріоритетами	15%
	2.	Узгодженість із пріоритетом надання допомоги	25%
	3.	Узгодженість із секторальними пріоритетами	10%
	4.	Підтримка невідкладних потреб громад	15%
	5.	Масштаб відселення	5%
	6.	Екологічний вплив	7.5%
	7.	Потенційний внесок у пом'якшення наслідків змін клімату	7.5%
	8.	Адаптивність та стійкість до зміни клімату	7.5%
	9.	Внесок у безпечний та інклюзивний доступ	7.5%
Фінансово- економічний індекс	1.	Кількість створених постійних робочих місць	10%
	2.	Економічна вигода	15%
	3.	Інноваційний потенціал	5%
	4.	Кількість користувачів об'єктів житлового фонду, громадських будівель та споруд	10%
	5.	Кількість користувачів об'єктів інфраструктури, пов'язаних з наданням послуг з водопостачання, водовідведення, виробництва теплової енергії, тепlopостачання, електропостачання	5%
	6.	Співфінансування	15%
	7.	Ризики реалізації	40%

Повна оцінка наслідків підриву Каховської дамби

Шкода активам у \$2,8 млрд + понад \$11 млрд збитків¹

- 620 км² затоплено в результаті підриву Каховської дамби
- Вплинуло на 100 тис. осіб (виплата певної компенсації відбулась)
- Поручено енергопостачання, постачання питної води, зрошення сільськогосподарських угідь і роботу річкового транспорту
- \$5 млрд – первісна оцінка загальних потреб у відновленні
- \$1,8 млрд – потреба коштів на заходи відновлення у 2013/2014 роках
- Зокрема 12,6 млрд грн – будівництво водогону
- Оцінку втрат та потреби у фінансуванні відновлення буде уточнено під час RDNA3 (розпочато)

Ухвалений бюджет на 2024 рік

Кошти на відновлення за спеціальним фондом – по факту більше, ніж видно з цифр бюджету

- 12,4 млрд грн - в планових показниках за спецфондом суми, але це менше, ніж передбачено в угодах (див. Додаток)
- Гроші частково будуть витратити централізовано, а частково субвенції
- Роль ОМС залишається важливою
- Є гроші на єВідновлення – компенсації населенню за пошкоджене та зруйноване майно - проєкт HOPE Світового банку
- Є гроші на відбудову: проєкти ЄІБ, Світового банку та інших
 - Зокрема, 7,9¹ млрд грн – Агентство відновлення має отримати від гранту JICA (сукупна сума у 21,8 млрд грн на різні цілі - поки що в показниках ні 2023, ні 2024 років немає)
- Також є гроші донорів, які йдуть на відбудову та відновлення напряму до місцевих бюджетів та через ГО

Фінансування залежатиме від спроможності якісно та вчасно вибирати гроші

- Абсорбційна спроможність залежатиме від спільних зусиль уряду та ОМС
- Важлива роль місцевих органів влади і для вибірки цих коштів, і для залучення іншого фінансування:
 - подавати якісні проекти на фінансування (наприклад на конкурс за гроші ЄІБ)
 - інформувати населення про програму єВідновлення
 - залучати громадськість до підготовки якісних планів та програм відбудови
 - співпрацювати з громадським суспільством у питаннях здійснення відбудови
 - залучати фахівців, які вміють спілкуватись з донорами: співпраця між містами, грантове фінансування від міжнародних партнерів

€Відновлення: гроші є, треба підрядники

- Компенсація до 200 /350 /500 тис. грн громадянам за пошкоджене майно – 1,8 млрд грн на 10 листопада¹ для 23219 родин
- Мала поінформованість населення про програму: літні люди особливо без смартфонів мають проблеми з доступом до неї
- Місцеві органи влади в громадах, де багато пошкоджень та руйнувань, скаржаться на велике адміністративне навантаження
- Товари та роботи в межах €Відновлення надають бізнеси (включно з ФОП), які офіційно долучились до програми
 - Однак: далеко не в усіх громадах є достатня кількість підрядників – як результат ціни суттєво зростають понад рівні, ухвалені в кошторисних розрахунках комісій з надання компенсацій
- Обмежений перелік будівельних матеріалів

ОТЖЕ: головний виклик між контролем та свободою дій

- ОМС мають більш активно інформувати населення про наявність програми, а також більше використовувати ЦНАПи для подання заявки на компенсацію + державна комунікація (Суспільне, Єдиний марафон)
- Більше інформації також сприятиме більшому залученню продавців будівельних матеріалів та підрядників до впровадження програм
- Розглянути можливість розширити перелік будівельних матеріалів (опитування?)

Окремий приклад відбудови

*Будівництво магістральних водогонів
Карачунівське водосховище - Кривий Ріг -
Південне водосховище, Марганець - Нікополь,
Хортиця (ДВС2) - Томаківка*

Водогін: хід будівництва станом на листопад 2023

- **12,6 млрд грн** – загальний поточний кошторис будівництва відповідно до підписаних за результатами тендерів договорів з підрядниками
- **8,5 млрд грн** - сума коштів, виділених Кабінетом міністрів України на цей проєкт у 2023 році
- **7,3 млрд грн** за даними Spending.gov.ua було сплачено на користь підрядників будівництва у серпні та жовтні 2023 року (1.3 млрд грн і 6 млрд грн відповідно)
- **300 км** протяжність однієї нитки магістрального водогону «Карачунівське водосховище – Кривий Ріг – Південне водосховище, Марганець – Нікополь, Хортиця (ДВС2) – Томаківка». 249 км¹, або 76%, є готовими станом на 10 листопада 2023 року
- **Перша нитка** водогону на ділянці Інгулець – Південне водосховище **була запущена в роботу** 21 серпня 2023 р¹.
- Для **6 насосних станцій** розпочато закладання основи під фундамент на ділянці Хортиця – Томаківка – Марганець

Спеціальна тема: розмінування

Найбільш замінована країна в світі

174 тис. км² території України (майже 30%) потенційно забруднено мінами та вибуховими пристроями*

Потенційно забруднена вибуховими пристроями територія України (візуалізація Euronews.com)

- 174 тис. км² — це сумарна площа таких країн:

- Водночас не вся ця територія може бути дійсно замінованою, практика показує, що справді забрудненими виявляються 2-10% земель.¹
- Щоб визначити, які території є дійсно замінованими, треба вкласти в це кошти.

За аналізом Світового банку, в різних регіонах 5-10% забруднених земель (13 тис. км²) потребують технічного обстеження, а 2-8% – очищення від мін (9 тис. км²).*

* – відповідь Міністерства економіки на запит Центру економічної стратегії

Основні виклики на початковому етапі

Масштаб забрудненої території

- Немає точної оцінки замінування України
- Детальна мапа бойових дій, щоб визначити потенційно забруднену територію, відсутня
- Відсутній детальний перелік та критерії ідентифікації вибухонебезпечних предметів

Технічні потреби та виклики

- К-сть і тип техніки для розмінування
- К-сть потрібних спеціалістів з розмінування
- Технології для прискорення та здешевлення процесу
- Джерело отримання техніки

Фінансові та інші виклики

- Координація міжнародних організацій (МО) та донорів для визначення потреби та джерел фінансування
- Більшість МО використовують історичні дані вартості розмінування, не враховуючи специфіку України та розвитку нових технологій
- Зарегульованість галузі розмінування: перешкода до прискорення та здешевлення процесу

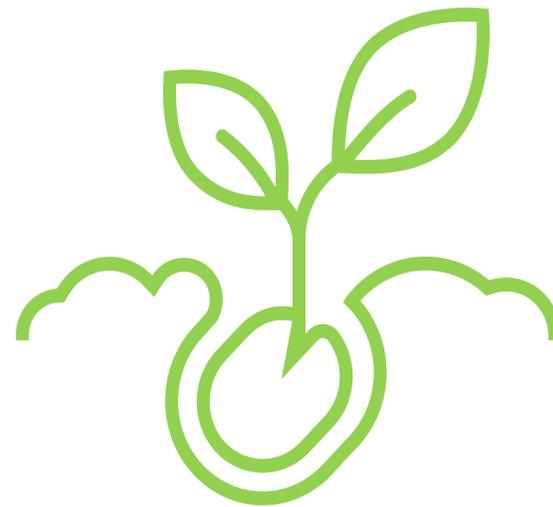
Площа потенційно забруднених с/г земель перевищує площу Словаччини

50 тис. км²

потенційно забруднених с/г земель¹ ~ 18% всіх посівних площ с/г культур*.

4.7 тис. км²

земель с/г призначення на звільнених територіях потребують обстеження та розмінування²

1.8 тис. км²

с/г земель повернуто в господарську діяльність з початку 2023 року³

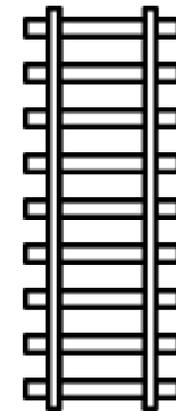
Розмінування України

(дані станом на 13.11.2023)¹

- Обстежено 37.7 тис га (377.7 км²)
- Знищено > 84 тис вибухонебезпечних предметів

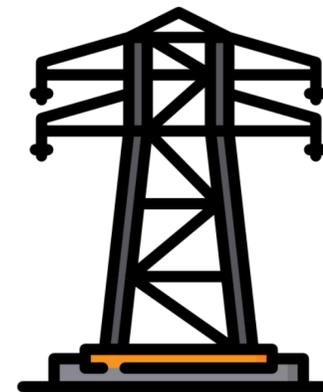
Очищено:

> 2.2 тис км залізниці

> 700 км автодоріг

> 320 км ліній електростанцій

90.5 га лісів

Гуманітарне розмінування. Загальна інформація

Очищення місцевості та об'єктів від вибухонебезпечних предметів для безпеки життя населення. Сюди входить очищення від наземних мін, бомб, що не розірвалися, та токсичних зон.

Гуманітарне розмінування – не тільки про безпеку і можливість повернення людей до домівок і безпечного пересування місцевістю. Гуманітарне розмінування – це нульовий етап економічного відновлення країни!

Наявні оцінки вартості та строків гуманітарного розмінування

757 років (при наявних на сьогодні ресурсах та за максимально можливої площі забруднень 174 тис км²) - оцінка строків очищення території у звіті GLOBSEC⁵
В реальності ситуація може бути іншою.

Оцінки вартості розмінування – від 1000 до 80 000 дол/га

\$/га	КШЕ ⁶	Світовий Банк ⁷	Нібулон ³
Нетехнічне обстеження	6		640
Пошук	3,050		
Очищення	30,000	20,000-80,000	X
Рекультивация			1,070
	33,056	20,000-80,000	1,710 + X

Нові технології – ключовий інструмент для зменшення вартості та скорочення строків

Спільна розробка Хорватії та UNDP при участі КШЕ на основі штучного інтелекту дозволила підтвердити відсутність мін на території 5 тис. км² всього за 6 тижнів → допоможе зекономити до \$2 млрд.⁸ Додаткові 50 тис. с/г земель планується до кінця року перевірити даним методом

* -відповідь Міністерства економіки України на запит Центру економічної стратегії

Державне регулювання

Наразі в Україні діє декілька центрів, залучених в процес розмінування.

Національний орган з питань протимінної діяльності координує діяльність міністерств, інших органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, що залучаються до проведення заходів у сфері протимінної діяльності

Міністерство економіки

МІНІСТЕРСТВО
ЕКОНОМІКИ
УКРАЇНИ

Міністерство економіки бере участь у реалізації державної політики у сфері протимінної діяльності в частині гуманітарного розмінування працює над збільшенням спроможності державних інституцій, залученням неурядових організацій і бізнесу до протимінної діяльності

Мінекономіки та Міноборони спільно займаються сертифікацію вітчизняних зразків машин механізованого розмінування, які будуть виготовлятися на українських підприємствах¹

Державні структури – підрозділи ЗСУ, ДСНС, ДССТ, Нацгвардія, Нацполіція - займаються розмінуванням територій²

Гуманітарне розмінування. Потреби та можливості

29 машин* механізованого розмінування в розпорядженні підрозділів державних служб; більшість надана іноземними урядами та донорами.

Плану Уряду на наступний рік - **99 машин**

€0.6-1.5 М - вартість машини з розмінування, в залежності від марки і комплектації

до 5 га за зміну – продуктивність машини (в залежності від марки, комплектації та забрудненості території)

€140 тис. – орієнтовна ціна першої виробленої в Україні машини з розмінування, отриманої ДСНС у жовтні 2023 р.¹

> €4М отримає компанія Нібулон від німецького фонду для закупівлі **4 машин**

≈3 000 саперів* працює в полях кожен день: більше 1 000 – представники неурядових операторів протимінної діяльності, а також майже 2 000 – представники урядових підрозділів (ДСНС, ДССТ, НПУ тощо). План на 2024 рік – **5 000 саперів** – план на 2024 рік.

від 15 до 50 м²/ день - може розмінувати один сапер

Потреби в техніці на найближчі 10 років¹

60

Експлуатаційні та піротехнічні автомобілі (для транспортування особового складу та техніки до місця виконання завдань)

178

Роботизовані комплекси для розмінування

118

Піротехнічні автомобілі. Важкий тип (для транспортування вибухонебезпечних предметів)

30

Спеціальний катери для розмінування

117

Піротехнічні автомобілі. Легкий тип (для транспортування вибухонебезпечних предметів)

47

Машини для розмінування

Гуманітарне розмінування

Хто ним займається?

Зараз в Україні сертифіковано **18 операторів протимінної діяльності**, ще 30 проходять сертифікацію.¹

Ключовими гравцями на ринку операторів є:²

- The HALO Trust
- IDG
- FSD
- DRC
- NPA
- MAG
- Demining Solutions
- FREEWAY
- Patron Demining
- ГК «Груп»
- НІБУЛОН
- Укроборонсервіс

Сертифікацію операторів протимінної діяльності здійснюють (кожен з них має свій перелік процесів):³

- Центр протимінної діяльності ДССТ, м. Чернігів;
- Міжрегіональний центр гуманітарного розмінування ДСНС, м. Мерефа (у жовтні 2023 року спростили порядок подання документів й оптимізували їх к-сть);⁴
- Центр розмінування Збройних Сил України, м. Кам'янець-Подільський.

Гуманітарне розмінування

Як відбувається розмінування зараз?

Етапи розмінування:¹

1. Йде обстеження території – переважно дронами, які ідентифікують вибухонебезпечні предмети під і на землі.
2. Отримані дані проходять через програмне забезпечення, яке визначає, чи знайдений предмет є небезпечним.
3. Якщо так, то ця зона маркується і після цього починається робота з розмінування.

Пріорітизація земель до розмінування базується на світовому досвіді:²

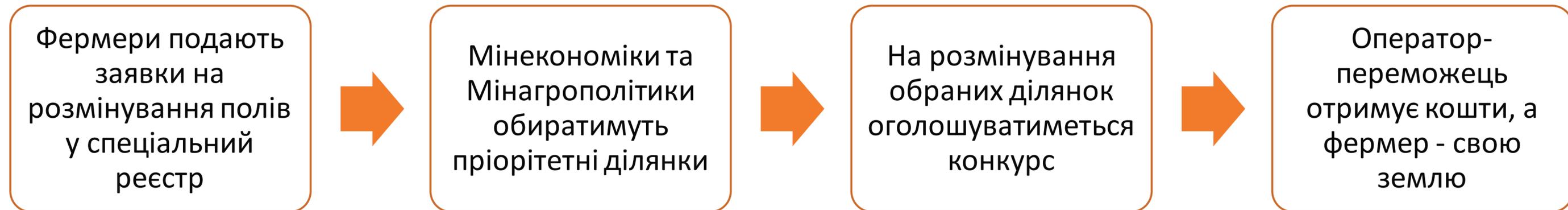
1. Критична інфраструктура – дороги, е/е, газогони, водогони тощо;
2. Безпека громадян – місця скупчення людей для отримання медичних, соціальних послуг тощо;
3. Економічно активні території – агроземлі, території під виробництва, фабрики.

Національний орган з питань протимінної діяльності та місцева влада вирішують, які землі розмінувати першочергово.³

Гуманітарне розмінування. Як працюватиме ринок розмінування?

Укргазбанк вже запусив кредитування аграріїв для розмінування полів у межах програми «Доступні кредити 5-7-9%»²

Поля для очищення обиратимуться за щільністю забруднення та економічною доцільністю. Пріоритет:

- малозабруднені землі з багаторічними насадженнями
- земля, яку планують засіяти овочами та баштанними.

Громади матимуть силу голоса у виборі пріоритетних ділянок для розмінування.

Перші тендери оголосять у квітні 2024 року, а до цього часу Кабмін затвердить механізм оплати послуг операторів та визначить який % вартості розмінування компенсуватиме фермерам.¹

Гуманітарне розмінування. Застосування штучного інтелекту

- Мінекономіки -> Стратегія інформаційного менеджменту гуманітарного розмінування території України на **data-орієнтовному підході** (за участю Palantir).¹
- **Big Data** - для ухвалення рішення, розставлення пріоритетів, розуміння потреб і ресурсів, щоб якомога **швидше розмінувати територію**.
- Система на основі ШІ аналізуватиме дані щодо потенційно замінованих територій, поєднуючи їх з даними з інших джерел (наприклад, щодо об'єктів соціальної чи критичної інфраструктури), та **пропонуватиме найбільш пріоритетні території та способи до розмінування**.²

Не тільки розмінування

Не тільки міни та боєприпаси стануть на шляху до повернення землі у господарство. Численні кратери, термічне та хімічне забруднення, ушкоджений ґрунт і чорнозем, що втратив якість. Витрати на очищення та рекультивацію можуть сягати сотні мільйонів доларів

Поля біля Ізюму до...

Поля біля Ізюму зараз...

Компанії Agrogeneration довелося списати 30 тис. га земель у Харківській області, як непридатні до обробки через забруднення та ушкодження та оцінки витрат на відновлення цієї території у **\$50M**, або **\$1.67 тис/га¹**

Верден, Франція. 100 років після WW I

Старі технології = довгий шлях

Боснія та Герцеговина: \approx 3 тис км² очищено з 1996 р.
0.9 тис. км² планується очистити до 2030 р.¹

Хорватія: 13 тис. км² – оцінка замінованої території у Хорватії у 1996 році. Розмінування досі триває²

2.5 тис. км² розміновано у **Камбоджі** майже за 3 десятиліття³

2.2 км² було розміновано у 2022 році у **Косово**

7 тис км² контрольованої території на **Донбасі** з 2015 р. потребували розмінування, 414 км² було очищено

Потрібен фокус на:

Інвестування в аналіз масштабу замінування

Акумуляція коштів та ресурсів у збір та аналіз інформації щодо масштабів забруднення території: мапа бойових дій, типи вибухових пристроїв, потенційний ризик тощо. На виході отримаємо розуміння масштабу забруднення, планування й пріорітизації земель

Адвокації на рівні ЄС та світу

Створення центру збору даних про доступну техніку та спеціалістів по розмінуванню + потужностей з виготовлення техніки та машин для розмінування і нових технологічних розробок

Дерегуляції сфери розмінування

Залучення не тільки міжнародних громадських організацій, але і приватних українських компаній => збільшить конкуренцію і призведе до здешевлення і прискорення розмінування

Журналістські розслідування

Disclaimer. Будь ласка, майте на увазі, що журналістські розслідування можуть не враховувати всі можливі нюанси та бути необ'єктивними в певних випадках. Рекомендується ставитись з обережністю до отриманої інформації і не використовувати її для остаточних висновків без додаткового дослідження та перевірки фактів.

Журналістські розслідування, як інструмент громадського контролю

ДЖЕРЕЛА І ПРЕДМЕТ

- Проведено скрінінг журналістських розслідувань за останній місяць, що були опубліковані на ресурсах bihus.info, radiosvoboda.org, hromadske.ua та nashigroshi.org
- Освітлено декілька розслідувань проєктів відбудови.
- Підсумки розслідувань охопили Запоріжжя та Київську область у частині реагування правоохоронних органів на журналістське розслідування, проведене ще у літку 2023 року .

ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ Є ПОСТІЙНИМИ ЗА СУТТЮ

Недостатня прозорість та відсутність конкурентних тендерів: Більшість виділених грошей розподілялися без проведення конкурентних тендерів, було виявлено відсутність конкуренції на торгах. Переможцями у тендерах стають компанії без досвіду та без діяльності за попередні роки або компанії, які пов'язують с місцевими представниками влади

Переплата за будматеріали та завищені кошториси: Через завищені ціни на будматеріали та інше обладнання, виділені кошти витрачаються неефективно, що призводить до значних фінансових втрат.

РЕАКЦІЯ ВЛАДИ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

За результатами липневої публікації bihus.info про непрозорість відбудови на Київщині Бюро економічної безпеки та Бучанська окружна прокуратура розслідують 5 проваджень щодо розтрати бюджетних коштів на відбудові об'єктів інфраструктури.

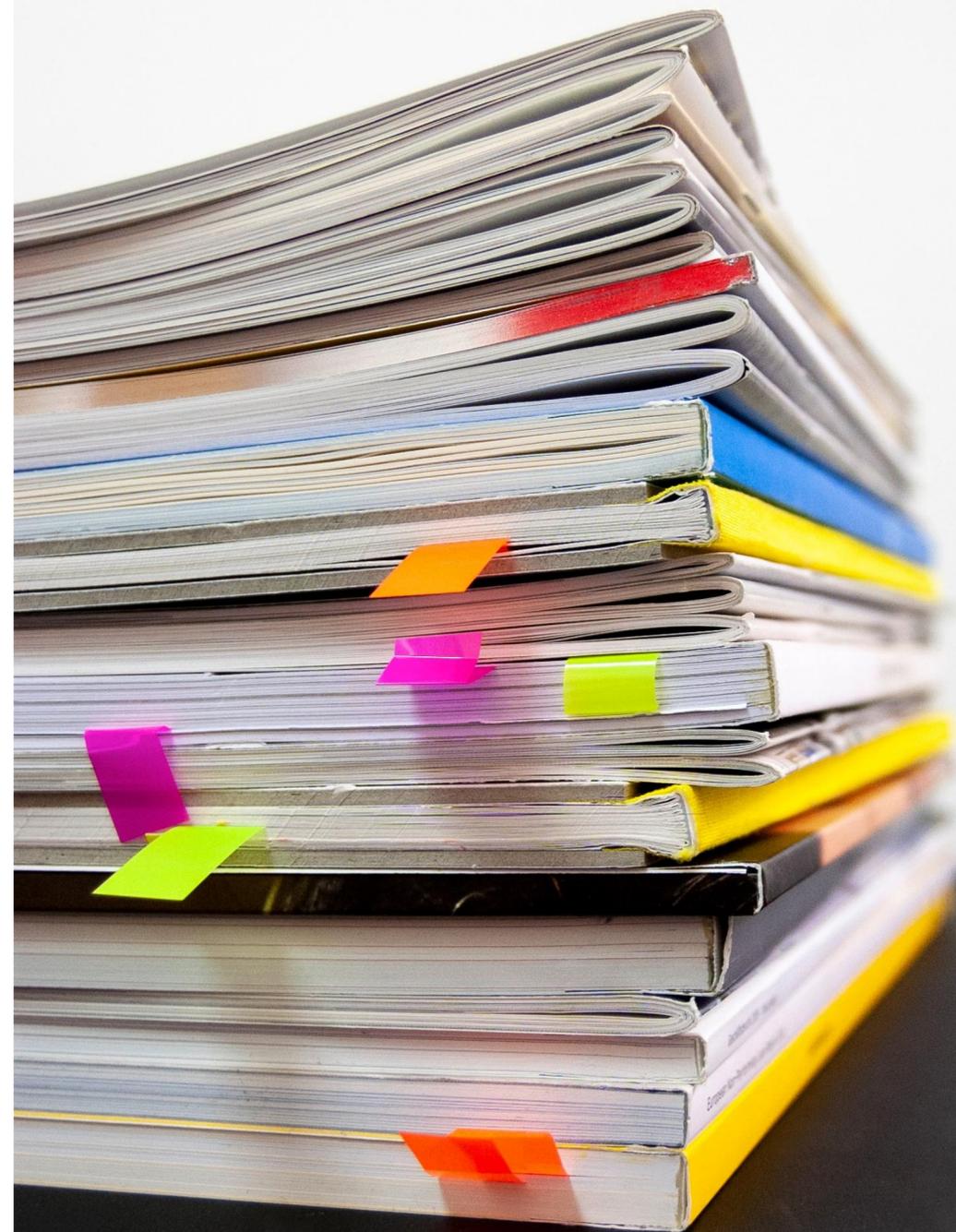
Журналістські розслідування. Додаткова інформація

Disclaimer. Будь ласка, майте на увазі, що журналістські розслідування можуть не враховувати всі можливі нюанси та бути необ'єктивними в певних випадках. Рекомендується відноситися з обережністю до отриманої інформації і не використовувати її для остаточних висновків без додаткового дослідження та перевірки фактів.

Джерела даних, що використовувалися:

Бігус.Інфо	Правоохоронці розслідують 5 проваджень щодо розтрат на відбудові після сюжету Bihus.Info (пов'язана стаття за посиланням нижче)	https://bihus.info/pravoohoronczy-rozsliduyut-5-provadzhen-shhodo-roztrat-na-vidbudovi-pislya-syuzhetu-bihus-info/
Бігус.Інфо	Сотні мільйонів гривень на відбудову зруйнованих росіянами будинків та об'єктів інфраструктури на Київщині роздали фігурантам кримінальних проваджень, компаніям, купленим на OLX і структурам, власники або директори яких привели журналістів до керівництва Київської облдержадміністрації та Офісу президента	https://bihus.info/vidbudova-kyyvshhyny-sotni-miljoniv-gryven-viddaly-kompaniyam-z-kryminalom-i-kuplenym-na-olx/
Громадське	\$300 тис. за квартиру: як у Запоріжжі пиляють на відбудові	https://hromadske.ua/posts/dollar300000-za-kvartiru-yak-u-zaporizhzhii-pilyayut-na-vidbudovi#tag=zaporizhzhia

Додатки

Ухвалений Держбюджет на 2024 рік

- У 2023 році відбудова та відновлення відбувалось суттєво за кошти Фонду ліквідації наслідків збройної агресії (сукупне фінансування Фонду понад 60 млрд грн) - 50% прибутку НБУ (35,9 млрд грн) + Конфісковані російські активи (~25,8 млрд грн). У 2024 році – залишки коштів + конфісковані активи (?)
- 12,4 млрд грн - в планових показниках за спецфондом суми, але це менше, ніж передбачено в угодах ЄІБ та Світового банку + не закладено 7,9 млрд грн¹ від Агентство відновлення має отримати від гранту JICA

Розпорядник коштів	Бюджетна програма	Спецфонд-2024, млн грн
Мінвідновлення	Реалізація проекту «Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей (НОРЕ)»	82,8
Мінвідновлення	Розвиток системи водопостачання та водовідведення в м. Миколаїв	155,4
Мінвідновлення	Реалізація надзвичайної кредитної програми для відновлення України	13,6
Агентство відновлення	Забезпечення реалізації проектів щодо відновлення інфраструктури за програмою «Підтримка швидкого відновлення України»	3 184,0
Агентство відновлення	Відновлення критично важливої логістичної інфраструктури та мережевого сполучення (RELINC), ключові автомобільні сполучення	16,1
Агентство відновлення	Розбудова прикордонної дорожньої інфраструктури на українсько-польському кордоні	44,4

Частина коштів на відновлення піде на місця – субвенція (розпорядник коштів - Мінвідновлення)

Бюджетна програма	Спецфонд-2023, млн грн	Спецфонд-2024, млн грн
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проекту «Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей (НОРЕ)»		248,4
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів в рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України	1 703,4	2 346,6
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів в рамках Програми з відновлення України	5 292,0	4 499,0
Субвенція з державного бюджету бюджету Харківської міської територіальної громади на подовження третьої лінії метрополітену у м. Харкові	1 517,3	722,0
Субвенція з державного бюджету бюджету Дніпровської міської територіальної громади на завершення будівництва метрополітену у м. Дніпрі	4 581,7	549,1
Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на відновлення об'єктів критичної інфраструктури в рамках спільного з Міжнародним банком реконструкції та розвитку проекту "Проект розвитку міської інфраструктури – 2"	2 080,0	519,5